

เข้าใจ สมรรถนะ อย่างง่าย ๆ

ฉบับประชาชน

เข้าใจ หลักสูตรฐานสมรรถนะ อย่างง่าย ๆ

ฉบับ ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เข้าใจ **สมรรถนะ** อย่างง่ายๆ

ฉบับประชาชน

เข้าใจ **หลักสูตรฐานสมรรถนะ** อย่างง่ายๆ

ฉบับ ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

371.42 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ข เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตร
 ฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา
 กรุงเทพฯ : สกศ., 2562
 24 หน้า
 ISBN : 978-616-270-194-8
 1. การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ 2. ชื่อเรื่อง

**เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ
ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา**

สิ่งพิมพ์สกศ. อันดับที่ 20/2562
ISBN 978-616-270-194-8
พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2562
จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม
พิมพ์เผยแพร่โดย กลุ่มมาตรฐานการศึกษา
 สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 99/20 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทรศัพท์ : 0 2668 7123 ต่อ 2528, 2529
 โทรสาร : 0 2243 1129
 Website : www.onec.go.th
พิมพ์ที่ บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด
 19/25 ม.8 ถนนเต็มรัก-หนองกวางเขน
 ต.บางคูรัด อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11000
 โทรศัพท์ : 0 2150 9676-8
 โทรสาร : 0 2150 9679
 E-mail : 21centuryprint@gmail.com
 Website : www.21century.co.th

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ร่วมกับคณะวิจัยและคณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะหลักสู่ตรการศึกษาระดับพื้นฐานในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำเสนอแนวทางการใช้กรอบสมรรถนะดังกล่าวในการพัฒนาผู้เรียน เอกสารเรื่องเข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ สำหรับประชาชนและเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ สำหรับครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะแก่ผู้สนใจทั่วไป ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณคณะวิจัยและคณะทำงานในโครงการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป ในการพัฒนาส่งเสริมให้เด็กมีทักษะและสมรรถนะอันพึงประสงค์

(นายสุภัทร จำปาทอง)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน	1
การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ	1
ตัวอย่างสมรรถนะต่างๆ ในชีวิตประจำวัน	1
คุณสมบัติหรือลักษณะสำคัญของสมรรถนะ	8
ความหมายของสมรรถนะ	9
อะไรไม่ใช่สมรรถนะ	9
สมรรถนะเกิดขึ้นได้อย่างไร	10
ระดับของสมรรถนะ	10
องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ	11
วิธีการพัฒนาสมรรถนะให้เกิดขึ้น	12
เข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา	13
ลักษณะสำคัญของหลักสูตรอิงมาตรฐาน	13
ลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum)	13
องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	14
สมรรถนะหลัก	14
สมรรถนะเฉพาะ	15
ระดับของสมรรถนะ	15
หลักสูตรฐานสมรรถนะโดยทั่วไป	16
การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction)	17
การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment)	17
การออกแบบหลักสูตร	18

เข้าใจสมรรถนะอย่างง่ายๆ

ฉบับประชาชน

การจัด การศึกษา ฐานสมรรถนะ

จากปัญหาความด้อยคุณภาพของผู้เรียนที่ไม่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้การศึกษาจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากฐานเนื้อหา (content - based) ไปเป็นฐานสมรรถนะ (competency-based) ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั้งหลายจะต้องเข้าใจว่า “สมรรถนะ” คืออะไร

ในชีวิตประจำวันทั่วๆ ไป เราคงได้เคยพบเห็นเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้น

ตัวอย่าง สมรรถนะต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

1 ตัวอย่างสมรรถนะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

เด็กหญิงคนหนึ่งวิ่งเข้ามาขอบคุณยายซึ่งกำลังจะออกไปซื้อของ เธอตกทายถามไถ่คุณยายด้วยถ้อยคำที่ไพเราะน่ารัก และออกต้อนรับให้คุณยายซื้อของเล่นมาฝาก เธอไม่รู้ว่ของเล่นที่เธอเห็นเพื่อนเล่นและอยากได้นั้น เรียกว่าอะไร แต่เธอก็พยายามอธิบายให้คุณยายเข้าใจด้วยภาษาของเธอเอง จนคุณยายเข้าใจว่าหลานสาวต้องการอะไร

- เด็กหญิงคนนี้ นับว่าเป็นผู้ที่มี **สมรรถนะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**

2 ตัวอย่างสมรรถนะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

กระเป๋ารถสองแถวเห็นคนต่างชาติยืนงงอยู่ จึงถามเป็นภาษาอังกฤษแบบชาวบ้านว่า จะไปไหน Where you go? ชาวต่างชาติเข้าใจ ตอบกลับ กระเป๋ารถก็เชิญขึ้นรถ บอกว่าคันนี้ไปยังที่เขาคต้องการ

- กระเป๋ารถคนนี้ ถือว่า มี **สมรรถนะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร** ในระดับพื้นฐานใช้งานได้ในชีวิตประจำวัน

Where you go?

market

ตัวอย่างสมรรถนะคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

เมื่อโรงเรียนต้องจัดงานที่ต้องเชิญแขกมาทั้งสิ้น 200 คน คุณครูให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ช่วยวางแผนในการจัดโต๊ะว่าควรจัดจำนวนเท่าไร นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน มีฝ่ายหนึ่งเสนอให้จัดน้อยกว่า 200 โต๊ะ เพราะโดยส่วนใหญ่แขกที่มางานย่อมน้อยกว่าจำนวนที่เชิญเสมอ และอาจมีแขกบางคนซึ่งติดธุระมาในวันงานไม่ได้ อีกฝ่ายก็ค้านว่าควรจัดโต๊ะให้ครบตามจำนวนที่เชิญ เหลือดีกว่าขาด อีกฝ่ายค้านว่าการเหลือที่นั่งเอาไว้ เป็นการสิ้นเปลือง

งบประมาณ ทั้งปริมาณอาหาร ปริมาณโต๊ะและเก้าอี้

น้องแจนเสนอให้ใช้ฟังก์ชันของไมโครซอฟท์เอกซ์เซล

ที่ได้เรียนมา คือ NORMDIST ในการคำนวณหา

จำนวนที่นั่งที่เหมาะสมมีความเสี่ยงน้อย

ที่สุด ทุกคนเห็นด้วยเพราะเป็นวิธีที่มี

เหตุผลรองรับ ไม่ได้ใช้เพียงความรู้สึก

ในการแก้ปัญหา

- น้องแจนมีสมรรถนะคณิตศาสตร์

ในชีวิตประจำวัน เพราะแก้ปัญหา

ของโรงเรียนโดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์

ที่เรียน เชื่อมโยงกับปัญหาที่ตนเองพบ

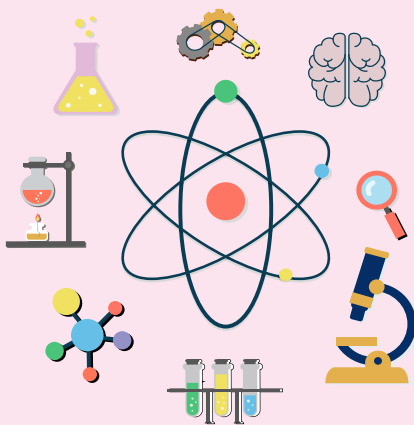
ในชีวิตจริงได้อย่างมีเหตุผลตามวัย

ตัวอย่างสมรรถนะด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และ ความเป็นผู้มีจิตวิทยาศาสตร์

ชายหนุ่มคนหนึ่งเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เขาเป็นคนมีความสนใจใฝ่รู้ เมื่อสนใจหรือสงสัยในเรื่องใด เขาจะพยายามหาคำตอบให้แก่ตนเอง โดยการค้นคว้าหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่น่าเชื่อถือ แล้ววิเคราะห์และนำเสนอผลที่ได้ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

● นักศึกษาคนนี้มี**สมรรถนะด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และเป็นผู้มีจิตวิทยาศาสตร์** สามารถระบุสิ่งที่สงสัย ตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล สืบสอบความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นผู้มีจิตวิทยาศาสตร์ มีความใฝ่รู้ และมุ่งมั่นหาคำตอบให้แก่ตนเอง

5 ตัวอย่างสมรรถนะทักษะชีวิต

สาวทำงานออฟฟิศ 2 คน ทำงานที่เดียวกัน เงินเดือนเท่ากัน แต่คนหนึ่งรู้จักวางแผน เก็บออม อีกคนใช้จ่ายโดยไม่มีแผน

- สาวคนแรกน่าจะมือนาคตที่มั่นคงกว่าสาวคนที่ 2 เพราะเธอเป็นผู้มี**สมรรถนะทักษะชีวิต** รู้จักการบริหารจัดการการเงิน และใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

วันหนึ่งเจ้ากาแฟสุนัขของทิมถูกรถชนตาย ทิมเสียใจและมีความโศกเศร้ามาก หลังจากฝังเจ้ากาแฟแล้ว เขาก็เกิดความคิดว่าถึงอย่างไรเจ้ากาแฟก็จากไปแล้ว การเสียใจไม่เกิดประโยชน์ใดๆ เขาคิดว่า เขาน่าจะไปหาสุนัขที่ไม่มีเจ้าของมาเลี้ยงแทน เจ้ากาแฟจะดีกว่า เพราะเท่ากับว่าเขาได้ช่วยชีวิตสุนัขอีกตัวหนึ่ง รวมทั้งเป็นการทำบุญให้เจ้ากาแฟด้วย

- ทิมมี**สมรรถนะทักษะชีวิต** เป็นผู้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถเผชิญปัญหา แก้ปัญหา ยอมรับผลที่เกิดขึ้น และฟื้นคืนสภาพจากปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

6 ตัวอย่างสมรรถนะการคิด

ข้าราชการ 2 คน คนหนึ่งทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย อีกคนหนึ่งทำเช่นเดียวกัน แต่มักทำได้ดีกว่า และมากกว่าที่สั่ง รวมทั้งมีความคิดดีๆ เสนอมาด้วย

- ข้าราชการคนที่ 2 เป็นผู้ที่ทำงานโดยใช้**สมรรถนะการคิด** รู้จักแสวงหาความรู้ และใช้ความรู้ในการทำงาน มีความรับผิดชอบและความตั้งใจในการทำงานสูง ทำให้ได้ผลงานที่ดี ข้าราชการผู้นี้จะมีอนาคตที่สดใส เจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน

7 ตัวอย่างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ

แจ่มใสมีฝีมือในการทำอาหาร โดยเฉพาะสนใจเรื่องการทำน้ำพริกเป็นพิเศษ หมู่บ้านของแจ่มใสมีการเลี้ยงปลาสลิด และมีสินค้าล้นตลาด แจ่มใสจึงคิดสูตรน้ำพริกปลาสลิดหลากหลายสูตรและมีการจัดจำหน่ายในหลายช่องทางทั้งศูนย์ผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน และขายแบบออนไลน์

- แจ่มใสมี**สมรรถนะด้านทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ** เพราะสามารถคิดสร้างงาน สร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตน ครอบครัว หรือสังคม

8

ตัวอย่างสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

กลุ่มแม่บ้าน 4-5 คน ไปเดินห้างสรรพสินค้าเพื่อซื้อของ พบว่ามีร้านขึ้นป้าย “ลดสูงสุด 70%” จึงชวนกันเข้าไปเลือกซื้อ แม่บ้านท่านหนึ่งเตือนสติเพื่อนว่า ความหมายของป้ายอาจมีสินค้าเพียงไม่กี่ชิ้นที่ลดราคา 70% การใช้ป้ายตัวโตสีแดงเป็นการจูงใจให้คนเข้าไปเลือกซื้อ เมื่อมีลูกค้าจำนวนมาก อาจทำให้เราลืมตรวจสอบราคาลดของสินค้าแต่ละชิ้น

● แม่บ้านท่านนี้มี**สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ** และช่วยให้เพื่อนที่ไปด้วยกันมีหลักในการเลือกซื้อสินค้า

9

ตัวอย่างสมรรถนะการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ

ในช่วงเวลาที่เกิดพายุปากี ป้าสายได้รวบรวมแม่บ้านในหมู่บ้าน 10 คน ช่วยเจ้าหน้าที่ในการดูแลเด็ก ๆ และคนแก่ ในศูนย์อพยพ ป้าสายแบ่งหน้าที่ให้ทำตามนัด ทั้งการจัดหาอาหาร การจัดยาดูแลผู้เจ็บป่วย และให้กำลังใจแก่ผู้ที่เป็นห่วงกังวลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหาย โดยมีป้าสายเป็นผู้ประสานงาน ซึ่งทำให้ทุกคนมีความสุขกายใจที่ดี พร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

● ป้าสาย และกลุ่มแม่บ้านมี**สมรรถนะการทำงานแบบ**

รวมพลัง เป็นทีม เพราะมีทักษะในการทำงานร่วมกันและปฏิบัติตามบทบาทเพื่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ในส่วนป้าสายนั้นมี**สมรรถนะการเป็นผู้นำ**และใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสม สามารถประสานและนำกลุ่มแม่บ้านให้ปฏิบัติงานได้ โดยนำความสามารถของสมาชิกแต่ละคนมาใช้เพื่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

10 ตัวอย่างสมรรถนะในการเป็นพลเมืองต้นรู้

นักเรียนพบว่า แหล่งน้ำของหมู่บ้านเริ่มส่งกลิ่นเหม็น เพราะมีคนนำสิ่งปฏิกูลไปทิ้ง เมื่อศึกษาระเบียบของหมู่บ้านพบว่า มีข้อห้ามอยู่แต่ไม่ได้บังคับใช้จริงจึง

จึงรวมตัวกันกับเพื่อนๆ ไปปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา สรุปได้ว่า ควรมีการแจ้งข้อมูลผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้านและติดป้ายประกาศเตือนพร้อมแจ้งบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน

● ปัญหาสาธารณะไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคน ที่ต้องมีคนกล้าคิด และรวมตัวกันเพื่อพิจารณาหาผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ระบบ นักเรียนกลุ่มนี้จัดว่าเป็นผู้มี**สมรรถนะการเป็นพลเมืองต้นรู้**

คุณสมบัติหรือ ลักษณะสำคัญของสมรรถนะ

จากตัวอย่างที่ยกมาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่มีสมรรถนะ 10 ด้าน ซึ่งคงไม่มีใครปฏิเสธว่าเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และหากวิเคราะห์เจาะลึกลงไปอีกจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีสมรรถนะต่างๆ ดังกล่าวนั้นมีคุณสมบัติร่วมกันเหมือนกัน คือ สามารถ **ทำ (งาน/กิจกรรม) ได้สำเร็จ**

การที่บุคคลจะสามารถทำงานใดๆ ได้สำเร็จนั้นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่

1. **มีความรู้และนำความรู้มาใช้ในสถานการณ์ได้** เช่น เด็กหญิงไม่รู้ว่ของเล่นมีชื่อเรียกว่าอะไร แต่เธอก็ใช้ความรู้จากคำที่เธอรู้พยายามชี้แจง จนคุณยายเข้าใจ

2. **มีทักษะ** เด็กหญิงมีทักษะการใช้ภาษาสื่อสารเป็นทุนเดิมและพยายามใช้ทักษะการพูดของเธอชี้แจงจนคุณยายเข้าใจ

3. **มีเจตคติ แรงจูงใจ และคุณลักษณะที่ส่งเสริมพฤติกรรม** การกระทำที่บรรลุผล เช่น ความอยากรู้ของเล่น เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เด็กหญิงพยายามอธิบายจนคุณยายเข้าใจ

ความหมาย ของสมรรถนะ

สมรรถนะ จึงเป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะ ที่ตนมีอยู่

สมรรถนะ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของตน มาประยุกต์ใช้ในงาน หรือในสถานการณ์ต่างๆ ได้จนประสบความสำเร็จ

สมรรถนะ จึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะ ที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต

สรุปว่า

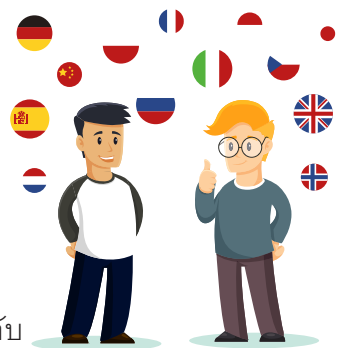
คนที่มีความสมรรถนะ คือ คนที่ทำงานได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ / คุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีอยู่

อะไร ไม่ใช่สมรรถนะ

- คนมีความรู้ แต่ไม่ใช้ความรู้หรือไม่สามารถใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ยังไม่ถือว่ามีความสมรรถนะ (เช่น ผู้มีความรู้ภาษาอังกฤษ แต่ไม่สามารถพูดคุยกับชาวต่างชาติหรือใช้ความรู้ภาษาอังกฤษในการปฏิบัติงานได้)

- คนมีทักษะ แต่ไม่สามารถนำทักษะนั้นมาใช้ในการสถานการณ์ต่างๆ ก็ยังถือว่าไม่มีความสมรรถนะ (เช่น มีทักษะการอ่าน เขียน ฟัง พูดภาษาอังกฤษ สอบผ่านการทดสอบ แต่ไม่กล้า หรือไม่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้)

- คนมีเจตคติที่ดี แต่ไม่นำมาใช้ในการสถานการณ์ต่างๆ ก็ถือว่ายังไม่มีสมรรถนะ (เช่น ชอบภาษาอังกฤษ มีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ แต่อาย หรือไม่กล้าพูดสื่อสารกับชาวต่างชาติ)

สมรรถนะ เกิดขึ้น ได้อย่างไร

สมรรถนะเกิดขึ้นได้ เมื่อบุคคลมีโอกาสดำเนินกิจกรรม ทักษะ และคุณลักษณะที่ตนมีในการทำงาน การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดความชำนาญ และความมั่นใจ ทำให้สามารถทำงานต่างๆ ได้สำเร็จ

ตัวอย่าง

พ่อแม่ในชนบทมักช่วยให้ลูกๆ ช่วยทำงานต่างๆ ในชีวิตประจำวันตั้งแต่เล็ก โดยการสั่ง / สอน ให้ทำบ้าง ทำให้ดูหรือให้เห็นเป็นตัวอย่างบ้าง เด็กต้องทำตาม เมื่อทำบ่อยๆ ก็ทำได้เอง และเรียนรู้การใช้ทักษะที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดความชำนาญ เช่นนี้ กล่าวได้ว่า เด็กมีสมรรถนะในการทำงานนั้น

ในกรณีข้างต้น เด็กมีสมรรถนะในการทำงานนั้น เพราะเด็กใช้ความรู้จากที่พ่อแม่บอก หรือทำให้ดู แล้วลองทำตาม ขึ้นแรกอาจทำผิดๆ ถูกๆ พ่อแม่ให้ทำใหม่ ก็เรียนรู้เพิ่มขึ้น ต่อๆ มาก็เริ่มคิดแก้ปัญหาเอง และทำได้ดีขึ้นจนคล่องแคล่ว ชำนาญ

ระดับ ของสมรรถนะ

สมรรถนะมีได้หลายระดับตามความจำเป็นหรือ ความต้องการในหลายๆ เรื่อง เราจำเป็นต้องมีสมรรถนะ ในระดับพอใช้การได้ จึงจะอยู่รอด อยู่ดี แต่ในบางเรื่อง เราจำเป็นต้องมีสมรรถนะในระดับสูงขึ้น ดังนั้น ใน

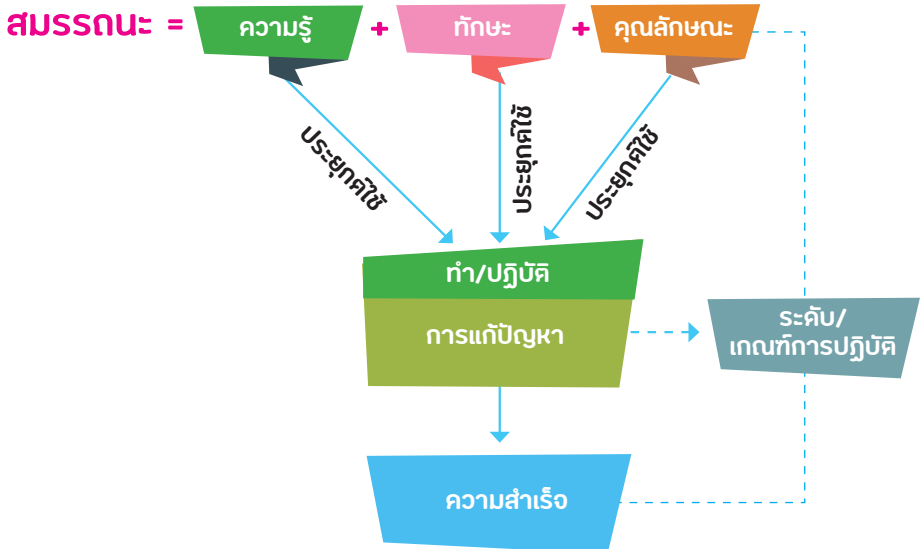
การพัฒนาและการวัดสมรรถนะ จึงต้องมีการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ว่าต้องการในระดับใด เช่น สำหรับคนทั่วไปอาจจำเป็นต้องมีสมรรถนะ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในระดับพอใช้การได้ คือ สามารถสื่อสารเรื่องทั่วๆ ไป พอเข้าใจกัน แต่สำหรับผู้ที่ต้องการไปศึกษาต่อต่างประเทศ ความสามารถทางด้านนี้ ก็จำเป็นต้องอยู่ในระดับสูง ซึ่งมักจะมีการกำหนดมาตรฐานเอาไว้

สมรรถนะที่สูงขึ้น ก็จะต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ที่สูงขึ้นด้วย แต่ความรู้ ทักษะ ที่สูงขึ้นนั้นอาจส่งผลหรือไม่ส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะก็ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการนำ ความรู้และทักษะเหล่านั้นมาใช้ รวมทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีว่าเอื้ออำนวยเพียงใด

องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ

มี 7 ประการ คือ

- 1) ความรู้ (Knowledge)
- 2) ทักษะ (Skill)
- 3) คุณลักษณะ / เจตคติ (Attribute / Attitude)
- 4) การประยุกต์ใช้ (Application)
- 5) การกระทำ / การปฏิบัติ (Performance)
- 6) งานและสถานการณ์ต่างๆ (Tasks / Jobs / Situations)
- 7) ความสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance Criteria)

วิธีการ พัฒนาสมรรถนะ ให้เกิดขึ้น

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่รอบข้างเด็ก สามารถ
ช่วยพัฒนาเด็กให้มีสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการดำรง
ชีวิตอย่างมีคุณภาพในระดับที่ต้องการได้ไม่ยากนัก
โดยการส่งเสริมให้เด็กนำความรู้และทักษะต่างๆ

ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ไปใช้ในการทำงาน การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่างๆ และช่วยให้
กำลังใจในการทำงาน ให้คำแนะนำ ส่งเสริมคุณลักษณะที่จำเป็น และเพิ่มความรู้และ
ทักษะให้เด็กทำงานได้ดีขึ้นตามลำดับ เด็กก็จะเกิดสมรรถนะที่สูงขึ้นเรื่อยๆ

มาร่วมช่วยกันพัฒนาเด็กไทย
ให้เป็นคนดี มีสมรรถนะสูง
คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
ช่วยกันพัฒนาเด็กไทยให้เป็นคน
ที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาประเทศ
ให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป

เข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ

ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา

ลักษณะสำคัญของหลักสูตรอิงมาตรฐาน

ทุกคนคงจะเข้าใจกันแล้วว่า หลักสูตรปัจจุบันที่ใช้กันอยู่เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-Based Curriculum) ซึ่งกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดให้ครูใช้เป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอน โดยมาตรฐานและตัวชี้วัดจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ หรือคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการบรรลุมาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นๆ

ลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum)

หลักสูตรฐานสมรรถนะแตกต่างจากหลักสูตรปัจจุบันตรงที่การกำหนดเป้าหมายจะมุ่งไปที่สมรรถนะของผู้เรียนว่า ผู้เรียนจะต้อง**ทำอะไรได้** ซึ่งต่างจากหลักสูตรอิงมาตรฐานที่มาตรฐานและตัวชี้วัดจำนวนมาก

เน้นไปที่ผู้เรียนว่า จะต้อง**รู้อะไร** สรุปได้ว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะเน้น**ทักษะ** (Skill) ในขณะที่หลักสูตรอิงมาตรฐานค่อนข้างเน้น**เนื้อหาสาระ** (Content)

หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นหลักสูตรที่ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้เป็นหลัก เพื่อประกันว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่งๆ จะมีทักษะและความสามารถในการด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ

องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ จะกำหนดมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) ขึ้นเป็นสมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สมรรถนะที่กำหนดให้ผู้เรียน โดยทั่วไปมี 2 ลักษณะ คือ

สมรรถนะหลัก

สมรรถนะหลักที่เรียกว่า **Core Competency** มีลักษณะเป็นสมรรถนะข้ามวิชาหรือคร่อมวิชา คือ เป็นสมรรถนะที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้

ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้สาระต่างๆ ได้ดีขึ้น ลึกซึ้งขึ้น สมรรถนะในลักษณะนี้ กล่าวได้ว่าเป็นสมรรถนะที่มีลักษณะ “**content – free**” คือ ไม่เกาะติดเนื้อหา หรือไม่ขึ้นกับเนื้อหา ตัวอย่างสมรรถนะประเภทนี้ เช่น สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการทำงานแบบรวมพลัง สมรรถนะทักษะชีวิต ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้ สามารถใช้เนื้อหาสาระใดๆ ก็ได้ในการพัฒนา เพียงแต่ว่าสมรรถนะบางสมรรถนะ อาจพัฒนาได้ดีกว่าในเนื้อหาบางเนื้อหา

สมรรถนะเฉพาะ

สมรรถนะอีกประเภทหนึ่ง
เรียกว่า **สมรรถนะเฉพาะ**
Specific Competency
เป็นสมรรถนะเฉพาะวิชา/สาขาวิชา

ซึ่งจำเป็นสำหรับวิชานั้นๆ เช่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จะมีสมรรถนะเฉพาะของวิชา เช่น สมรรถนะด้านการพูดในโอกาสต่างๆ สมรรถนะด้านการประพันธ์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ก็มีสมรรถนะด้านการวาดภาพ การปั้น การประดิษฐ์

สาระวิชาต่างๆ จะมีสมรรถนะเฉพาะวิชาของตน ซึ่งมีลักษณะเป็น “ทักษะ” (Skill) หากผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะจนสามารถใช้งานได้ และสามารถประยุกต์ใช้ทักษะนั้น

ระดับ ของสมรรถนะ

สมรรถนะทั้ง 2 ประเภท ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะหลัก หรือ สมรรถนะเฉพาะ ต่างก็มีระดับตั้งแต่ง่ายไปยาก ซึ่งหลักสูตรจะกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบไต่ระดับ ไปตามระดับความสามารถของตน

ตัวอย่างเช่น สมรรถนะหลักด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งก็คือ การคิดที่มีการใช้ วิจารณญาณพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาจะเริ่มต้นตั้งแต่วิธีง่ายๆ คือ สามารถคิดจำแนกข้อมูล ที่เป็นข้อเท็จจริงและเป็นข้อคิดเห็นก่อน ต่อไปจึงเพิ่มระดับให้กว้างขึ้น ครอบคลุมมากขึ้น

หลักสูตร ฐานสมรรถนะ โดยทั่วไป

หลักสูตรฐานสมรรถนะโดยทั่วไป จะกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Learning Competencies) สำหรับผู้เรียนในช่วงวัยหรือช่วงชั้นต่างๆ ให้แก่ครู เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน

หลักสูตรฐานสมรรถนะนอกจากจะกำหนดสมรรถนะไว้ให้แล้ว อาจกำหนดสาระการเรียนรู้ขั้นต่ำสำหรับการพัฒนาสมรรถนะที่กำหนดให้แก่ผู้เรียนหรืออาจให้โรงเรียนและครูกำหนดได้ตามความเหมาะสม

สมรรถนะและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดให้ นั้นเป็นขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับเด็กไทยทุกคน หลักสูตรจะต้องจัดให้มีพื้นที่สำหรับโรงเรียนและครูในการจัดการเรียนรู้สาระ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะ เพื่อตอบสนองของความต้องการตามความแตกต่างกันของผู้เรียน ภูมิสังคม และบริบท ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย

การกำหนดสมรรถนะที่เป็นเกณฑ์กลาง/มาตรฐานกลางสำหรับการจัดการศึกษาในแต่ละช่วงวัย จะเอื้ออำนวยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบต่างๆ ตามแนวคิดของตนได้ โดยยึดสมรรถนะเป็นเกณฑ์กลาง

การจัดการเรียนการสอน ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction)

ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น ครูจะมีมาตรฐานสมรรถนะและจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่จัดไว้อย่างเป็นลำดับ เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน ครูมีเป้าหมาย

ที่จะช่วยพัฒนาให้**ผู้เรียนทำอะไรได้ (ในระดับที่กำหนด)** ครูจะต้องวิเคราะห์ว่า ผู้เรียน**จำเป็นต้องรู้อะไร** จึงจะช่วยให้ทำสิ่งนั้นได้ ซึ่งเอื้อให้มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ และลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น ผู้เรียนต้องได้รับความรู้และฝึกใช้ความรู้ในการทำ รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะที่ควรจะต้องมีในการทำสิ่งนั้น ให้ประสบผลสำเร็จได้ในระดับที่กำหนด ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการคิด การปฏิบัติการลงมือทำ การได้รับข้อมูลย้อนกลับ การปรับปรุง พัฒนา และได้รับการส่งเสริมให้นำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดสมรรถนะในระดับที่ต้องการ โดยผู้เรียนแต่ละคน อาจจะใช้เวลาในการเรียนรู้มากน้อยแตกต่างกันได้

การวัดและประเมินผล ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment)

การวัดสมรรถนะเป็นการช่วยให้เห็นความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียนโดยครูทำการทดสอบพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติ (Performance Assessment) ของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance Criteria) ซึ่งจะเน้นการประเมินองค์รวมของสมรรถนะ

ด้วยเครื่องมือประเมินตามความเหมาะสม และประเมินเมื่อผู้เรียนพร้อมที่จะรับการประเมิน หากประเมินผ่าน ผู้เรียนจะสามารถก้าวสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ขั้นต่อไปได้ หากยังไม่ผ่าน ผู้เรียนจะได้รับการสอนซ่อมเสริม จนกระทั่งบรรลุผล ผู้เรียนแต่ละคนจะก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน อาจก้าวหน้าไปได้เร็วในบางสาระ และอาจไปได้ช้าในบางสาระตามความถนัดของตน

การออกแบบ หลักสูตร

หลักสูตรฐานสมรรถนะโดยทั่วไปมีหลักการและลักษณะสำคัญดังกล่าว แต่ในประเทศต่างๆ การกำหนดสมรรถนะ และการออกแบบหลักสูตรอาจมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งมักเป็นไปตามความต้องการ บริบท และลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ

ครูมีบทบาทหน้าที่สำคัญ
ในการพัฒนาผู้เรียน
ให้มีทักษะ และสมรรถนะ
ที่จำเป็นต่อการดำรง
ชีวิตในโลกปัจจุบัน
และอนาคต

เนื่องจากเด็กไทยส่วนใหญ่ได้รับความรู้จำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตได้เท่าที่ควร รวมทั้งยังขาดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันและอนาคต ทำให้มีขีดความสามารถต่ำในการแข่งขันกับนานาชาติ ซึ่งจะกระทบต่อความอยู่รอดและความอยู่ดีของประชาชนและประเทศชาติ จึงจำเป็นที่ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในการช่วยกันพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ให้เป็นผู้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น ทนต่อความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลก

คณะผู้จัดทำเอกสาร

ที่ปรึกษา

ดร.สุภัทร จำปาทอง

ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์

ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์

นายสำเนา เนื้อทอง

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานการศึกษา
และพัฒนาการเรียนรู้

คณะจัดทำต้นฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แหม่มณี

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์

รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์

ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ

ดร.กฤษณ์ธีร์ บริรักษ์สันติกุล

นางสุทธิดา ชาติานิติ

นางอำภา พรหมวาทย

ดร.ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา

ดร.นาฏฤดี จิตรังสรรค์

บรรณาธิการและเรียบเรียงเอกสาร

ดร.ประวีณา อัสโย

นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ

นางสาวนุริยา วาจิ

ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้ประสานงานการจัดพิมพ์เอกสาร

นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มมาตรฐานการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0 2668 7123 โทรสาร 0 2243 1129

Website : www.onec.go.th

เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
 โทร. 0 2668 7123 ต่อ 2528, 2529 โทรสาร 0 2243 1129
 Website: www.onec.go.th